

Halkın Devlet İstatistik Enstitüsü Bilinci

Sevil UYGUR*

Sühendan EKNİ**

ÖZET

Bu çalışmada, DİE'nin kuruluşunun 75. yılı münasebeti ile çıkarılan, kullanıcıların kullanımına sunulan "75. Yılında Devlet İstatistik Enstitüsü" isimli yayının "Kamuoyunun DİE Hakkında Görüş ve Beklentileri" bölümünde yer alan "Halkın DİE Hakkındaki Görüş ve Beklentileri" alt bölümü için gerçekleştirilen çalışmadan elde edilen ham veriler kullanılmıştır. Çalışmada temel amaç ülkemizin ekonomik, sosyal, kültürel ve demografik alanda veri derleyen ve çok geniş bir kullanıcı kitlesinin hizmetine sunan tek resmi kurumu olan DİE hakkında halkın bilincini (ölçmek amaçlı hazırlanan anket formunda yer alan sorular ankete katılanların cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu, istatistik kelimesini daha önce duyup duymadıkları, DİE'yi bilip bilmedikleri ve bilenlerin DİE'yi tanıma kaynakları, DİE tarafından gerçekleştirilen çalışmalardan bildikleri çalışmalar ve DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacı konusunda görüşlerini alan sorular yer almıştır) ankete katılan fertlerin cinsiyet, öğrenim durumu, yaş grupları ve coğrafi bölgelere göre tespit edebilmek olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kurumun bilgi toplama amacı, veri, bilgi, yaş grupları, öğrenim durumu, kurumu tanıma kaynakları.

1. GİRİŞ

Ülkelerin hedeflenen doğrultuda gelişimini gerçekleştirebilmesi var olan kıt kaynakların optimal biçimde kullanılarak, bilimsel ve gerçekçi varsayımlara dayandırılmış planlamaların yapılmasına bağlıdır. Bu bağlamda etkin kalkınma planlarının oluşturulması için modellere, istatistik bilimine, modellerin sağlıklı ve güvenilir verilerle çözümlenmesine olanak verecek verileri derleyen bir kuruma ihtiyaç gündeme gelmektedir.

Ülkemizde sosyal, ekonomik, kültürel ve demografik alanda verileri derleyen tek resmi kurum niteliğindeki Devlet İstatistik Enstitüsü; karar alıcılara, araştırmacılara ve her alanda istatistikleri kullanan geniş bir kullanıcı kitlesine bilimsel temellere dayanan yöntemler kullanarak veri derlemekte, bunları bilgiye dönüştürerek kullanıcıların kullanımına sunmaktadır.

Enstitü'nün ileriye yönelik hedefleri arasında öncelikli olarak derlenen verilerin ulusal ihtiyaç ve koşullara, uluslararası standart ve metodolojilere uygun olması ve kullanıcı beklentilerini bilerek bu verilerin üretilmesi yer almaktadır.

* Devlet İstatistik Enstitüsü, Necatibey Cad., No: 114, 06100 ANKARA

** Devlet İstatistik Enstitüsü, Necatibey Cad., No: 114, 06100 ANKARA

Bu amaçla yukarıda sözü edilen "75. Yılında DİE" isimli yayında özellikle kamuoyunun görüş ve beklentilerini tespit edebilmek amacı ile 5 ayrı hedef kitle tanımlanarak, bu tanımlı kitlelere farklı içerikte anket formları hazırlanarak uygulama gerçekleştirilmiştir.

2. KULLANILAN VERİ KAYNAĞI

Çalışmada, kurum tarafından 2001 yılında yayımlanan "75. Yılında DİE" isimli yayında özellikle kamuoyunun görüş ve beklentilerini tespit edebilmek amacı ile 5 ayrı hedef kitle tanımlanarak, bu tanımlı kitlelere farklı içerikte anket formları hazırlanarak uygulama gerçekleştirilmiştir. Tanımlanan hedef kitleler aşağıdaki biçimde özetlenebilir;

- 1) Halkın DİE hakkındaki görüş ve beklentilerini ölçebilmek amacı ile Kentsel Kesimde hanehalkları örnekleme birimi olarak tanımlanıp, hanelerde 15 yaş ve daha yukarı yaştaki fertlerle yüz yüze görüşülerek anket formları doldurulmuştur,
- 2) Üniversitelerin DİE hakkındaki görüş ve beklentilerini tespit edebilmek amacı ile hazırlanan anket formu posta yolu ile üniversitelere gönderilmiş ve formlarda geri dönüş oranı %29 olarak gerçekleşmiştir,
- 3) Resmî ve özel kurum, kuruluşların DİE hakkındaki görüş ve beklentilerini tespit edebilmek amacı ile hazırlanan anket formu posta yolu ile resmî ve özel kurum, kuruluşlara gönderilmiş ve formlarda geri dönüş oranı %70 olarak gerçekleşmiştir,
- 4) DİE çalışanlarının görüş ve beklentilerini ölçebilmek amacı ile anket formu hazırlanarak, personele dağıtılıp gönüllü olanların anket formunu doldurup teslim etmeleri biçiminde organize edilmiş ve katılım oranı %87 olarak gerçekleşmiştir.
- 5) Ankara ili ile sınırlı kalmak üzere 6 ilköğretim okulundan seçilen 60 öğrencinin istatistik ve DİE bilinci ölçülmeye çalışılmış, kendilerine Enstitü hakkında tanıtıcı bir eğitim verilerek, bu konudaki bilinçleri arttırılmaya çalışılmıştır.

Halkın DİE hakkında görüşlerini ölçebilmek amacı ile; 2001 yılında kurum tarafından uygulaması başlatılmış ancak Şubat 2001 ekonomik krizi nedeni ile ertelenen 2001 Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi 2. Devre Blok Tarama çalışmasına, modüler soru kağıdı yaklaşımı ile anket formu 2001 yılı Şubat ayında sadece nüfusu 20 001'in üzeri olan kentsel yerlerde uygulanmıştır. Çalışmada 258 blokta, 15 yaşın üzerinde 25 618 fert ile yüz yüze görüşülerek veriler derlenmiştir. Anket uygulaması 56 il, 367 kentsel yerleşim yerinde gerçekleştirilmiştir. 2001 HHGTHA çalışmasının örnekleme tasarımı aşağıda kısaca verilmiştir:

Coğrafi Kapsam: 2001 HHGTHA'de T.C. sınırları içindeki tüm yerleşim yerleri coğrafi kapsama dahil edilmiştir.

Kapsanan Kitle: T.C. sınırları içinde yaşayan T.C. uyruklu tüm hanehalkları ve hanehalkı fertleri kapsama dahil olup, kurumsal nüfus (hastane, hapisane, askeri kışla,

öğrenci yurtları, çocuk yuvaları, otellerde kalanlar ile göçer nüfus) kapsam dışı bırakılmıştır.

Örnekleme Çerçevesi: Anketin adres çerçevesi olarak 2000 yılı Binalar Sayımı sonuçları kullanılmıştır. Bina Sayımı sonuçlarına göre tüm yerleşim yerlerinde cadde/sokak bazında konut sayıları elde edilerek, kentsel yerlerde tasarım tabakaları ayırımında yaklaşık olarak 100 konut ihtiva edecek şekilde bloklar oluşturulmuş; kırsal yerlerde belediye olan yerlerde de aynı işlem uygulanmış, belediyesi olmayan köylerin her biri bir blok kabul edilerek örnek çekim işlemi gerçekleştirilmiştir.

Örnekleme Yöntemi: Anketin örnekleme yöntemi iki aşamalı küme örneklemesidir. Anketin ilk aşama adres çerçevesi 2000 yılı Binalar Sayımı sonuçlarıdır. Birinci aşama örnekleme birimi tüm yerleşim yerlerinde yaklaşık 100 konuttan oluşan bloklar olup, sistematik örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. İkinci aşamada ise örnek çekim işlemi öncesinde gerçekleştirilen listeleme çalışması yapılan her bir bloktan 15 hane sistematik rasgele örnekleme ile seçilmiştir.

Tabakalama Kriterleri: Dışsal ve içsel tabakalama olmak üzere iki esas tabakalama yöntemi uygulanmıştır. **Dışsal tabakalama olarak;**

- i. Coğrafi bölge tabakalaması: Tüm yerleşim yerleri 7 coğrafi bölge olarak ele alınmıştır.
- ii. Kent ve kır tabakalaması: Enstitü'nün diğer çalışmalarında kullandığı ve DPT'nin tanımına göre nüfusu 20 001 ve daha fazla olan yerler KENT, nüfusu 20 000 ve daha az olan yerler KIR olarak tanımlanmış ve bu tanıma uygun olarak yerleşim yerleri tabakalanmıştır.
- iii. Nüfus Grubu Tabakalaması: Kentsel ve kırsal yerleşim yerleri de kendi içinde standart olmayan nüfus büyüklüğüne göre 3 tabakaya ayrılmıştır.
- iv. Bağımsız tahmini hedeflenen 19 il merkezinin her biri bağımsız bir tabaka olarak ele alınmıştır.

İçsel tabakalama kriterleri ise örnek çekim aşaması öncesinde her üç ayda bir taraması yapılacak olan blokların önceden belirlendiği Listeleme çalışmasında hanelere yöneltilen sorulardan seçilen değişkenler ayırımına dayalı olarak yapılmaktadır. **İçsel tabakalama** kriteri olarak kullanılan değişkenler ise;

1. Coğrafi alan bilgileri,
2. Hanehalkı reisinin öğrenim durumu,
3. Hanehalkı reisinin esas iş faaliyeti,
4. Hanehalkı reisinin çalıştığı işyerinin statüsü,
5. Hanedeki toplam fert sayısı,
6. 12+ yaştaki fert sayısı ve gelir getiren fert sayısı,
7. Kırsal yerlerde de; işlenen arazi büyüklüğü, sahip olunan ağırlıklı hayvan sayısı ve traktör sahipliğidir.

Nihai örnekleme birimi: Nihai örnekleme birimi hanehalkı, cevaplama birimi ise hanedeki yetişkin fertlerdir.

Halkının bilincini tespit etmek amacı ile uygulanan anket çalışması da ikinci devre için gerçekleştirilen listeleme çalışmasında sadece Kentsel kesimdeki listeleme formuna modüler soru kağıdı yaklaşımı ile uygulanmıştır. İkinci devre kentsel kesimde 56 il ve 367 yerleşim yerinde 258 blokta, 25 618 fert ile görüşülerek anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. HHGTHA nihai örnekleme birimi olan hanelerde 15+ yaş fertlerle görüşülerek anket yapılmış, tarama sırasında evde bulunmayan haneler yerine vekil (proxy) yaklaşımı kullanılmış, ikame kullanılmamıştır.

Ankete katılan fertlerin yaş dağılımlarına bakılarak, medyan yaş grubu olarak 35 yaş altı ve 35 yaş üzeri olmak üzere sonuçlar iki yaş kategorisinde analiz edilmiştir. Coğrafi bölge, cinsiyet ve yaş grupları ayrımında ankete katılanlar Tablo 1'de verildiği gibidir.

Tablo 1. Coğrafi Bölgelere, Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Ankete Katılanlar

Bölgeler	35 Yaş Altı Erkek	35 Yaş Üstü Erkek	35 Yaş Altı Kadın	35 Yaş Üstü Kadın	35 Yaş Altı Toplam	35 Yaş Üstü Toplam	Genel Toplam
Marmara	905	1128	2708	2532	3613	3660	7273
Ege	271	553	821	1188	1092	1741	2833
Akdeniz	302	412	849	878	1151	1290	2441
İç Anadolu	825	1306	1309	1752	2134	3058	5192
Karadeniz	389	661	1116	1182	1505	1843	3348
Doğu Anadolu	281	547	979	762	1260	1309	2569
Güneydoğu Anadolu	417	283	837	425	1254	708	1962
Toplam	3390	4890	8619	8719	12009	13609	25618

3. Çalışmadan Elde Edilen Sonuçlar

Ankette elde edilen sonuçlar ham veri olarak değerlendirilmiş, Türkiye genelinde tahmin elde etmek için ağırlıklandırma yapılmamıştır. Analizler temel olarak ankete katılan fertlerin cinsiyet, yaş grupları, öğrenim durumu ve coğrafi bölgelere göre soru kağıdında yer alan sorular bazında yorumlanmıştır.

A. ANKETE KATILANLARA İLİŞKİN BULGULAR

I. İllere Göre Ankete Katılanlar

İllere göre ankete katılan fertlere bakıldığında İstanbul, Ankara ve Bursa illeri ilk üç sırada yer almaktadır. Ankete katılanlara cinsiyet ayrımında da bakıldığında ilk üç sırayı alan illerde bir farklılık olmadığı ancak ankete katılan toplam fertler içinde erkekler %33, kadınlar %67 oranına sahiptir. Ankete katılan kadın oranının yüksek olmasının nedeni anket uygulamasının gündüz saatlerinde yapılmış olmasıdır. Ankete

katılan erkeklerin %41'inin yaşı 35 yaş altı, %59'unun yaşı 35 yaş üzeri iken, kadınlarda ise 35 yaş altı ve 35 yaş üzeri grupta ankete katılanların oranı %50'dir. 35 yaş altı tüm fertler içinde erkeklerin oranı %28, kadınların oranı %72 ve 35 yaş üzeri fertlerde ise erkeklerin oranı %36, kadınların oranı %64'dür. İllere göre bu oranlar arasında da ciddi bir fark olmadığı söylenebilir. Ayrıca illere göre ankete katılan fertlerin cinsiyet ve yaş gruplarına göre ankete katılanlar arasında istatistiksel olarak da fark olup olmadığı ki-kare ile test edilmiş ve 0.05 yanılma düzeyinde ankete katılanlar arasında iller, cinsiyet ve yaş gruplarına göre fark olmadığı sonucu elde edilmiştir.

II. Coğrafi Bölgelere Göre Ankete Katılanlar

Coğrafi bölgelere göre ankete katılan erkeklerin %26'sı İç Anadolu Bölgesinde, kadınların %30'u Marmara Bölgesinde yer alırken; coğrafi bölgelere göre ankete katılan erkeklerin ortalama olarak %40'ı 35 yaş altı grupta, %60'ı 35 yaş üzeri grupta, kadınların ise her iki yaş grupta oranları %50'dir. Coğrafi bölgelere göre 35 yaş altı tüm fertler içinde erkeklerin oranı %35, kadınların oranı %65 ve 35 yaş üzeri grupta ise erkeklerin oranı %40, kadınların oranı %60'dır. Yine coğrafi bölgelere göre ankete katılanların cinsiyet ve yaş gruplarına göre istatistiksel olarak da farklı olup olmadığı ki-kare ile test edilmiş ve coğrafi bölgelere göre ankete katılanlar arasında cinsiyet ve yaş gruplarına göre fark olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Coğrafi bölgelere, cinsiyet ve öğrenim durumuna göre ankete katılanlar irdelendiğinde tüm coğrafi bölgeler içinde okur yazar olmayan kadın oranının ortalama %83, okur yazar olan ve ilkokul mezunu fertler içinde kadın oranının %70, ilköğretim ve lise mezunu olan fertler içinde kadın oranının %62, yüksekokul mezunu fertler içinde kadın oranının %48 ve yüksek lisans, doktora yapan fertler içinde kadın oranının %36 olduğu görülmektedir. Ankete katılan erkekler ve kadınlar içinde en fazla ilkokul mezunlarının yer aldığı bunu sırası ile ilköğretim ve lise mezunu olanların izlediği gözlenmektedir. Ankete katılanlar arasında coğrafi bölgelere, öğrenim durumuna ve cinsiyete göre 0.05 yanılma düzeyinde ki-kare testine göre fark olmadığı sonucu elde edilmiştir.

B. HALKIN BİLİNCİ KONUSUNDA BULGULAR

I. İstatistik Kelimesinin Ankete Katılanlarca Bilinme Durumu

Ankete katılan fertlerin istatistiği daha önce duyma oranlarına bakıldığında oldukça iyi sonuçla karşılaşılmakta, ankete katılanların %48'i istatistiği duymuş olup, %50'si duymamış görülmektedir. Coğrafi bölgelere göre oranlara bakıldığında ise en yüksek duyulma oranının %57 oranı ile Karadeniz bölgesinde olduğu, en düşük duyulma oranının ise %35 ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde olduğu görülmektedir. Cinsiyet ayrımında istatistiğin duyulma durumuna bakıldığında ankete katılan erkeklerin %55'i, kadınların ise %45'i istatistiği duymuştur. İstatistiği duyan tüm fertler içinde erkeklerin oranı %37, kadınların oranı ise %63 gibi oldukça büyük bir orandır. Coğrafi bölgelere göre istatistiği daha önce duymuş olanlar içinde erkek ve kadın oranları incelendiğinde erkeklerin ortalama %35 oranında, kadınların %65 oranında bir paya sahip olduğu ancak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde durumun tersine döndüğü ve istatistiği bilen erkek oranının %60, kadın oranının %40 olduğu gözlenmektedir. Ankete

katılanlar arasında coğrafi bölgelere, cinsiyete göre istatistiği duyma açısından 0.05 yanılma düzeyinde fark olmadığı sonucuna ki-kare testi ile ulaşılmıştır.

Öğrenim durumuna göre ankete katılanların istatistik kelimesini duyma durumuna bakıldığında yüksekokul mezunlarının %98'i, yüksek lisans, doktora yapmış olanların %92'si, lise mezunlarının %85'i istatistik kelimesini duymuş olup, tüm coğrafi bölgelerde istatistiğin duyulma oranı yüksekokul mezunlarında en yüksek değerine, okur yazar olmayan ve okur yazar fertlerde ise en düşük değerine ulaşmaktadır. Oranlar fertlerin öğrenim düzeyi yükseldikçe, istatistiği duyma oranının da yükseldiğini göstermektedir. Tüm coğrafi bölgeler içinde de istatistiğin duyulma oranı en yüksek oranına Marmara bölgesinde ulaşmakta, bunu iç Anadolu bölgesi izlemekte ve son sırada ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi gelmektedir. Bu sıralama fertlerin öğrenim durumuna göre de farklılık göstermemektedir. İstatistiksel olarak da coğrafi bölgelere göre öğrenim düzeyi ayrımında istatistiğin duyulması açısından fertler arasında 0.05 yanılma düzeyinde fark olmadığı sonucu ki-kare testi ile elde edilmiştir.

II. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Bilinme Durumu

Ankete katılan fertlerden DİE'yi duyanların oranı sadece %30'dur. Coğrafi bölgelere göre DİE'nin duyulma oranı en yüksek değerine %42 ile İç Anadolu bölgesinde, en düşük değerine ise %24 oranı ile Karadeniz bölgesinde ulaşmaktadır. Daha önce istatistiği duymuş olanların DİE'yi duyma oranı %59 gibi oldukça yüksek bir değere ulaşmakta ve coğrafi bölgelere göre bu oranlar incelendiğinde ise İç Anadolu bölgesinde %74 gibi bir değere ulaşmakta, Karadeniz bölgesinde ise %41 oranında kalmaktadır. İstatistiği daha önce duymamış olanlardan DİE'yi duyanların oranı ise sadece %3'dür. Ankete katılanlardan DİE'yi duymuş olanlar içinde istatistiği duyanların oranı %94 iken, DİE'yi duymayan tüm fertler içinde istatistiği duyanların oranı ise %28'dir. Tüm coğrafi bölgelerde de DİE'yi duyanlar içinde istatistiği duyanların oranı ortalama olarak %95'in üzerindedir. Coğrafi bölgelere göre DİE'yi duyanlar arasında fark olmadığı sonucuna 0.05 yanılma düzeyinde ki-kare testi ile ulaşılmıştır.

Ankete katılan 35 yaş altı fertler içinde DİE'yi duyanların oranı %33 iken, 35 yaş üzerinde olanlar içinde DİE'yi duyanların oranı %28'dir. Tüm coğrafi bölgelerde oranlar yaklaşık olarak bu değerler civarındadır. DİE'yi duyan tüm fertler içinde 35 yaş altı olanların payı %51, 35 yaş üzeri olanların payı ise %49'dur. Coğrafi bölgelerde de oranlar ortalama olarak 35 yaş altı grup için %55, 35 yaş üzeri grup için %45'dir.

DİE'yi duyan erkekler açısından İç Anadolu bölgesi ilk sırada gelirken, kadınlar açısından Marmara bölgesi ilk sıradadır. Ankete katılan erkekler içinde DİE'yi bilenlerin oranı %46, kadınlar içinde DİE'yi bilenlerin oranı ise %22'dir. Ankete katılan erkek ve kadınlar içinde DİE'yi bilenlerin en yüksek değerine ulaştığı bölge İç Anadolu bölgesidir. DİE'yi duyan tüm fertler içinde erkeklerin oranı %49, kadınların oranı ise %51'dir.

Ankete katılanların öğrenim durumuna göre DİE'yi bilme oranları incelendiğinde yüksek lisans, doktora yapmış olanların %92 oranı ile ilk sırada yer aldığı, bunu sırası ile %88 ile yüksekokul ve %58 ile lise mezunlarının izlediği görülmektedir. Coğrafi bölgelere göre DİE'nin duyulma oranı yüksek öğrenim grubunda

daha yüksek değere sahiptir. Genel olarak tüm öğrenim gruplarında DİE'nin bilinme oranlarının en yüksek değerine Marmara bölgesinde ulaştığı, en düşük değerine ise Karadeniz bölgesinde ulaştığı söylenebilir.

Ankete katılan kadınlar içinde istatistiği duyan ve DİE'yi bilenlerin oranı %52 iken bu oran erkeklerde %69'dur. Kadınlar içinde istatistiği duyanlardan DİE'yi bilenlerin oranı %95 iken, erkeklerde bu oran %96'dır.

III. Devlet İstatistik Enstitüsü'nü Bilenlerin DİE'yi Tanıma Kaynakları

DİE'yi bilen erkeklerin DİE'yi tanıma kaynaklarına yönelik oranlar incelendiğinde %41 oranı ile ilk sırayı TV alırken, bunu %20 oranı ile gazete ve sayım, anket çalışmaları izlemekte en son sırada %2 oranı ile kullanıcı olarak DİE'yi bilenler gelmektedir. DİE'yi bilen kadınlarında DİE'yi tanıma kaynakları sıralaması erkekler ile aynı olup oranlarda çok küçük sapmalar görülmektedir. Kadınlarında %45'i TV'den, %18'i gazeteden ve %17'si sayım, anket çalışmalarından DİE'yi bilmektedir. Tüm coğrafi bölgelere göre erkek ve kadınların DİE'yi tanıma kaynakları sıralaması aynıdır. Kullanıcı olarak DİE'yi bilenlerin oranı erkek ve kadınlar için sadece %2'dir.

Ankete katılanlardan İstatistik kelimesini daha önce duymuş olanlardan DİE'yi bilenlerin DİE'yi tanıma kaynaklarına bakıldığında erkekler ve kadınlar içinde ilk sırada TV gelmekte bunu gazete, sayım ve anket çalışmaları takip etmektedir. Tüm coğrafi bölgelere göre DİE'nin tanınma kaynaklarında yine bir sapma olmamaktadır. DİE'yi tanıma kaynaklarının kadın ve erkekler tarafından paylaşım oranları incelendiğinde radyo, TV, gazeteden DİE'yi bilen erkek ve kadın oranları yaklaşık eşit iken, kullanıcı, tanıtım çalışmaları ve sayım anket çalışmalarından DİE'nin bilinmesinde erkekler, kadınlara göre daha yüksek orana sahiptir. Coğrafi bölgelere ve cinsiyete göre DİE'nin tanınma kaynakları arasında 0.05 yanılma düzeyinde fark olmadığı sonucu ki-kare testi ile elde edilmiştir.

IV. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Yürüttüğü Çalışmaların Bilinme Durumu

DİE tarafından yürütülen çalışmalardan, ankete katılan erkeklerin %50'si Nüfus Sayımı çalışmalarını, %24'ü Tüketici Fiyatları İndeksi çalışmalarını bilmektedir. Kadınlar için bilinen çalışmalar incelendiğinde de %49'u Nüfus Sayımı, %21'i Tüketici Fiyatları İndeksi çalışmasını bilmektedir. DİE tarafından yürütülen çalışmaların erkek ve kadınlar tarafından bilinme oranları paylaşımına bakıldığında; Milli Gelir Hesaplama çalışmalarını erkekler %44, Nüfus Sayımı çalışmalarını %49, Sanayi Sayımı çalışmasını %50, Tarım Sayımı çalışmasını %75, HHGDA ve HHGTHA çalışmalarını %30, istihdam işgücü çalışmalarını %27, Toptan Eşya Fiyat İndeksi çalışmasını %75, Tüketici Fiyat İndeksi çalışmasını %53 oranında bilmektedir.

DİE tarafından yürütülen çalışmalardan bilinenlerin yaş gruplarına göre bilinme oranlarına bakıldığında da ilk sırada her iki yaş grubu için Nüfus Sayımı çalışmasının yer aldığı ve bunu Tüketici Fiyatları İndeksi çalışmasının izlediği görülmektedir. 35 yaş altı grupta coğrafi bölgelere göre bilinen çalışmalar irdelendiğinde Nüfus Sayımı çalışmalarının en yüksek %66 oranı ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde, en düşük %35 oranı ile Akdeniz bölgesinde olduğu görülmektedir. 35 yaş üzeri grupta ise Nüfus Sayımı

çalışmasının en yüksek oranda bilindiği bölge %56 ile Karadeniz bölgesi, en düşük %34 ile Akdeniz bölgesidir.

DİE tarafından yürütülen çalışmaların ankete katılanlarca istatistik kelimesinin daha önce duyulma durumuna göre, %50 oranı ile ilk sırada Nüfus Sayımı çalışmaları gelmekte, bunu %22 oranı ile Tüketici Fiyatları İndeksi çalışması izlemektedir. Tüm coğrafi bölgelerde de benzer tablo mevcuttur. DİE tarafından yürütülen çalışmaların istatistiği daha önce duyanlar ve duymayanlar tarafından paylaşım oranları incelendiğinde istatistiği daha önce duymuş olanların Milli Hesaplama çalışmasını ve Nüfus Sayımı çalışmasını %94, tarım sayımı, HHGDA, HHGTHA, istihdam işgücü çalışmasının, Toptan Eşya ve Tüketici Fiyatları İndeksi çalışmalarının tamamını bilmektedir.

V. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Bilgi Toplamadaki Esas Amacı Konusunda Görüşler

Ankete katılan 35 yaş altı ve üzeri her iki yaş grubundakiler DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacını %30 oranı ile enflasyonu hesaplamak olarak görürken, bunu %25 oranı ile nüfusa yönelik verileri derleme çalışmaları izlemektedir. Plan ve program yapılması için gerekli verileri derlemek görüşünde olanların oranı her iki yaş grubu için de ortalama %16, iktisadi, sosyal alanda gerekli verileri derlemek görüşünde olanların oranı %15 iken, dünyadaki yerimizi belirlemek görüşünde olanların oranı sadece %5'dir. Coğrafi bölgelerde de ankete katılanların DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacı konusunda görüşleri değişmemektedir.

İstatistiği daha önce duymuş olanlardan DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacı konusunda görüşlerine bakıldığında %29'u enflasyonu hesaplamak, %25'i nüfusa yönelik verileri derlemek, %17'si plan, programlar için gerekli verileri derlemek, %15'i de iktisadi, sosyal alanda gerekli verileri derlemek olarak görmektedir. Coğrafi bölgelere görede aynı görüş hakimdir. DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacını plan, programlar için gerekli verileri derlemek, iktisadi, sosyal alanda veri derlemek ve dünyadaki yerimizi belirlemek olarak görenlerin büyük bölümü Marmara bölgesinden, DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacını enflasyonu hesaplamak ve nüfus ile ilgili verileri derlemek olarak görenlerin ise büyük bölümü İç Anadolu bölgesinden gelmektedir.

İstatistik kelimesini daha önce duymuş olan erkek ve kadınların DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacını plan, programlar için gerekli verileri derlemek olarak görenlerin oranı %17, iktisadi, sosyal alanda gerekli verileri derlemek olarak görenlerin oranı %15, enflasyonu hesaplamak olarak görenlerin oranı %28, nüfusa yönelik verileri derlemek olarak görenlerin oranı %25, dünyadaki yerimizi belirlemek olarak görenlerin oranı ise %5'dir. Türkiye geneli ve tüm coğrafi bölgelerde DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacı konusunda erkek ve kadınların amaçlara yönelik görüş paylaşım oranları da hemen hemen eşittir.

35 yaş altı ve 35 yaş üzeri olan fertlerden DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacını plan, programlar için gerekli verileri derlemek olarak görenlerin yaklaşık %51'i istatistiği daha önce duymuş olanlarca, DİE'nin bilgi toplamadaki amacını iktisadi, sosyal alanda veri derlemek olarak görenlerin %50'si istatistiği duymuş, enflasyonu

hesaplamak olarak görenlerin %46'sı istatistiği duymuş, nüfusa yönelik verileri derlemek olarak görenlerin %53'ü istatistiği duymuş olanlarca paylaşılmaktadır. 35 yaşın altında istatistiği duymuş olanların DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacını plan, programlar için gerekli verileri derlemek olarak görenlerin oranı %17, iktisadi, sosyal alanda verileri derlemek olarak görenlerin oranı %15, enflasyonu hesaplamak olarak görenlerin oranı %28, nüfusa yönelik verileri derlemek olarak görenlerin oranı %26 iken; 35 yaş üzeri fertlerde oranlar plan, programlar için veri derlemek olarak görenlerin oranı %7, iktisadi, sosyal alanda gerekli verileri derlemek olarak görenlerin oranı %9, enflasyonu hesaplamak olarak görenlerin oranı %36, nüfusa yönelik verileri derlemek olarak görenlerin oranı %31'dir. İstatistiği duymuş olanların her iki yaş grubuna göre de DİE'nin bilgi toplamadaki esas amacına yönelik görüşler sıralamasında enflasyonu hesaplamak ilk sırada, nüfusa yönelik verileri derlemek ikinci sırada gelmektedir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Geçtiğimiz yüzyılda bilgi ve iletişim konusunda çok büyük atılımlar gerçekleştirilmiş, küreselleşme boyutunda hiçbir ülkenin kayıtsız kalamayacağı gelişmeler söz konusu olmuştur.

Ekonomik kalkınmayı yönlendirmede en önemli araç olan istatistik çağdaş toplum olma sürecinde önemli bir işleve sahiptir. Hedeflenen kalkınma ve mevcut kaynakların en optimal biçimde kullanımı, istatistik alt yapısına ve bilgi sistemlerinin sağlıklı, etkin ve verimli biçimde kullanılmasına bağlıdır.

DİE topladığı verileri bilgi düzeyine getirerek, istatistik yorum ve analizleri ile birlikte geniş bir kullanıcı kitlesinin hizmetine sunan bir kurumdur.

DİE güvenilir, güncel verilerle gelişmeye açık olma, istatistik ve bilgi sistemleri alt yapısını oluşturma konusunda büyük sorumluluğa sahiptir.

DİE'nin faaliyetlerini hedefleri doğrultusunda etkin bir şekilde yürütmesinde kamuoyunun istatistik bilinci çok büyük önem taşımaktadır. İstatistik bilincinin yerleştiği ve eğitim düzeyinin yüksek olduğu ülkelerde güvenilir verilerin derlenmesi yüz yüze görüşme tekniği yerine posta, internet, elektronik posta gibi oldukça düşük maliyetli ve güvenilirlik düzeyi yüksek olan tekniklerle çok daha kısa sürede ve etkin biçimde derlenebilmektedir.

Yapılan bu çalışma ile halkın DİE ve istatistik bilincini ölçmek ve DİE faaliyetlerini daha etkin duruma getirmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda uygulanan anket ham verileri ile cinsiyet, yaş grupları ve öğrenim durumunun istatistik ve DİE'yi tanıma bilincine olan etkisi ölçülmeye çalışılmıştır. Konu ile ilgili olarak verilen yorumlardan da görüldüğü üzere ülke genelinde istatistik bilincinin olduğu söylenebilir. Anket yapılan kitlede istatistik bilincinin olduğu ve bu bilincin fertlerin öğrenim düzeyi arttıkça, arttığı görülmektedir. DİE'nin fertlerin öğrenim düzeyi arttıkça, tanınmasının da arttığı ancak istatistik ve DİE'nin bilinme bilinci arasında cinsiyetler arasında fark olmadığı söylenebilir. Yine coğrafi bölgeler arasında da istatistiksel olarak fark olmadığı sonuçları yapılan 0.05 yanılma düzeyindeki ki-kare testi sonuçlarına göre ifade edilebilir.

DİE'nin tanınma kaynakları arasında TV'nin cinsiyet, yaş grupları, öğrenim durumu ve coğrafi bölgelere göre ilk sırada yer aldığı, medyanın özellikle görsel basın toplum üzerindeki etkisini ortaya koyma bakımından da anlamlıdır. DİE tarafından yürütülen çalışmalardan bilinenler arasında Nüfus Sayımı çalışması ilk sırada, enflasyonu hesaplama çalışmaları ikinci sırada bilinmektedir.

Enstitümüz kamuoyunda istatistik bilincini oluşturma konusunda etkin çalışmalar yürütmektedir. Enstitümüz tarafından proje kapsamında yürütülen çalışmalar ile her sayım ve anket uygulaması öncesinde etkin bir tanıtım çalışması yürütülmekte; yazılı ve görsel basın mümkün olduğu ölçüde etkin kullanılarak, afiş, broşür hazırlanarak çok daha geniş kitlelere ulaşıp, güvenilir veri derlemek için yapılacak olan çalışmanın amacı, önemi vurgulanmaktadır.

Bu bilincin erken yaşta ilkokul çağlarında kazandırılmasının çok büyük önem taşıdığı bir gerçektir. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında istatistik haftası kutlamaları, konulacak istatistik dersi, istatistik konusunda okullararası yapılacak makale ve resim yarışmalarının yarının büyükleri ve bilgi kaynağı olacak kitlede bu bilincin yerleşmesine hizmet vereceği, bilgi kalitesinden emin olunmasına bir zemin hazırlayacağı düşünülmektedir. Bu konuda Enstitümüzün kuruluşunun 75. Yılında yapılan uygulamada çocuklarda istatistik bilincinin çok süratli bir şekilde oluşturulduğu deneyimi yaşamıştır.

Toplumun her yönü ile kalkınması istatistik bilincinin yerleşmesi, bilginin amaçlar doğrultusunda güvenilir, güncel üretilmesi ve bu bilgilerin her alanda etkin olarak kullanılması ve uygulamaların elde edilen bilgilerle izlenmesi yoluyla mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

- YEĞENOĞLU, Ö., *Kamuoyu Yoklamalarının Güvenirliği, Seçimlere Etkisi ve Yasal Düzenlemesi*, Ankara, 1988.
- TÜRKKAYA, A., *Bilimsel Araştırma El Kitabı*, Ankara, AÜSBF, 1962.
- GREENFIELD, T., *Research Methods: Guidance for Postgraduated/ed*, New York, 1996.
- LEHTONEN, R., PAHKİNEN, . E., *Practical Methods for Designs and Analysis for Complex Surveys*, 1995.
- BACKSTORM, H.C., Hursh D.G., *Survey Reseachs*, Northwestern University Press, 1963.
- MOSER, S.C., Kalton G., *Survey Methods in Social Investigation, 2nd ed.*, London Heinemann Educational Books, 1979.
- ARGYROUS, G., *Statistical for Social Research*, Hong Kong, 1997.
- TÜRKBAL, A., *Bilimsel Araştırma Metodları ve Uygulamalı İstatistik*, Erzurum, ATAÜ., 1981.

Consciousness State Institute Of Statistics Of Public

ABSTRACT

In this study, "Expectation and Opinion from State Institute of Statistics of Public" survey data were used. Major and basic target of this study was to measure consciousness of public about State Institute of Statistics (SIS) by gender, education level, age groups and geographical regions. Survey questionnaire included about respondents's age, gender, status of education, information level of statistic word and SIS's formal studies.

Key Words: *Target of collect data for SIS, data, information, age groups, status of education, sources of acknowledgement for SIS.*